

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.089/2016/5. szám

A Debreceni Ítéltábla dr. Kiss-Gáll Éva ügyvéd ügyintézője mellett a Dr. Kiss-Gáll Éva Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt I.rendű felperes neve I. és II.rendű felperes neve II. rendű (mindketten: cím) felpereseknek - dr. Mischinger Ádám ügyvéd ügyintézője mellett a Dávid, Stanka, Szikla Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt alperes neve (cím) alperessel szemben szerződés érvénytelenségének a megállapítása és hatályossá nyilvánítása iránt indított perében a Debreceni Törvényszék 6.P.20.272/2015/26. sorszámu ítélete ellen a felperesek 28. sorszáma alatt benyújtott és 30. sorszáma alatt indokolt fellebbezése folytán meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja: a felperesek által fizetendő perkoltséget 16 200 (tizenhatezerkettőszáz) forint általános forgalmi adót tartalmazó 76 200 (hetvenhatezer-kettőszáz) forintba leszállítja; mellőzi az alperes kötelezését illeték megfizetésére azzal, hogy az állam által viselt kereseti illeték 85 400 (nyolcvanötezer négyszáz) forint; egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyja.

A felperesek egyetemlegesen kötelesek megfizetni az alperesnek 15 nap alatt 9 600 (kilencezer-hatszáz) forint általános forgalmi adót tartalmazó 45 200 (negyvenötezer-kettőszáz) forint fellebbezési költséget.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

A **BANK** (a továbbiakban: hitelező), az alperes jogelődje által 2006. április 25-én az adóstárs felperesekkel személygépjármű vásárlás finanszírozására kötött kölcsönszerződés szerint a 120 hónap futamidejű, 2 352 000 forint kölcsön havi törlesztő részlete 27 255 forint, a devizaneme CHF, a teljes hiteldíj mutató 7,89 %.

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. (a továbbiakban: jogegységi) törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. (a továbbiakban: elszámolási) törvény szerint az alperes elszámolt, annak eredményeként a kölcsönszerződés 2015. április 21. napjával a felperesek teljesítésével megszűnt.

A felperesek a módosított kereseti kérelmükben a kölcsönszerződés érvénytelenségének a megállapítását, az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés hatályossá nyilvánítását, és az alperes 1 423 972 forint megfizetésére kötelezését kérték.

Az alperes az ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság az ítéletében megállapította, hogy a kölcsönszerződés érvénytelen abból az okból, hogy az ügyleti kamatot nem tüntette fel. Az érvénytelenségi okot kiküszöbölte, a szerződést, annak részeként évi 6,88 % ügyleti kamat megállapításával, érvényessé nyilvánította. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. A felpereseket egyetemlegesen 149 350 forint perköltség, az alperest 36 000 forint kereseti illeték megfizetésére kötelezte azzal, hogy 105 100 forint kereseti illetéket és az állam által előlegezett 10 000 forint költséget az állam viseli.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az alperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy a jogegységi, az elszámolási és az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. (a továbbiakban: forintosítási) törvény a Ptk. 226. §-a szerint a perbeli szerződést is módosította, és ezzel a szerződés érvényessé vált (konvalidálódott), ezért az érvénytelensége az eredeti tartalom szerint nem vizsgálható, és nem állapítható meg. A hivatkozott törvények a hatályuk alá tartozó szerződések ún. árfolyamrésre vonatkozó és az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó rendelkezésének az érvénytelenségét és jogkövetkezményét rendezték, ezért a kereset érdemi elbírálását nem érintik.

Az elsőfokú bíróság a fogyasztási kölcsönszerződést támadó érvénytelenségi keresetről a szerződés megkötésekor hatályos jogszabályok alapján döntött. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 205/B. §-ának (1) bekezdése felhívásával és a szerződéskötési eljárásnál közreműködött **Jné P. Gy.** tanúvallomása alapján megállapította, hogy a hitelező szerződés megkötésekor hatályos általános szerződési feltételei - az „Általános Szerződési Feltételek” és a „Kölcsön Személy- és Kishaszon-gépjárművek” - (a továbbiakban: ÁSZF) a szerződés részévé váltak. Hangsúlyozta, hogy az ÁSZF a Ptk. 205/A. §-ának (1) és a 205/B. §-ának (1) bekezdése alapján a felek által egyedileg meg nem tárgyalta, a szerződés részévé válik azzal, hogy az alkalmazójuk lehetővé tette a másik fél számára a tartalma megismerését, és azt a másik fél kifejezetten vagy ráutaló magatartással elfogadta. A szerződéskötés időpontjában az ÁSZF a szerződéskötés helyszínén rendelkezésre állt, és a hasonló szerződések megkötésekor valamennyi ügyfél kapott, vagy ha ez elmaradt volna, aki kért, vagy aziránt más módon érdeklődött, az kapott. Az ÁSZF szerződés részévé válásának két konjunktív feltétele közül az, hogy a hitelező lehetővé tette a felperesek számára az ÁSZF tartalmának a megismerését, megállapítható abból, hogy a felek egyedileg aláírt kölcsönszerződése több helyen utal arra mellékleteként, és biztosított volt az átvétel, elolvasás lehetősége. A másik feltétel is megvalósult a kölcsönszerződés aláírásával, az V. pontban az ÁSZF elfogadásával.

A szerződés V. pontja - a felperesek hivatkozásával szemben - a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára nem változtatta meg, ezért nem minősül a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről (a továbbiakban: R.) 1. § (1) bekezdésének j) pontja alapján tisztességtelen szerződési feltételnek. Két különböző jogi megítélésű írásbeli fogyasztói nyilatkozatot tartalmaz. Az ÁSZF-t elfogadó jognyilatkozat a bizonyítási terhet semmilyen tény tekintetében nem érint. Az ÁSZF tartalmának a megismerésére tett nyilatkozat nem jognyilatkozat (jogokat, kötelezettségeket nem keletkeztet), tényre vonatkozó, a megismerés vitatása esetén a bizonyítási eljárásban - a Pp. 206. §-a alapján más bizonyítékokkal együtt értékelve és mérlegelve - felhasználható bizonyíték, önmagában a bizonyítási terhet nem fordítja meg. Annak a

ténynek a bizonyítása során pedig, hogy az ÁSZF alkalmazója a másik fél számára a tartalma megismerését lehetővé tette, a bizonyítási teher az ÁSZF alkalmazóján marad.

Az elsőfokú bíróság hangsúlyozta azt, hogy tényállásként nem azt állapította meg, hogy a felperesek a szerződéskötési eljárásban megismerték az ÁSZF tartalmát, pusztán **Jné P. Gy.** tanúvallomása - és nem a szerződés V. pontja - alapján azt, hogy ennek a lehetősége biztosított volt a számukra.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a kölcsönszerződés részévé váltak a VIII. pontjában megjelölt mellékletek is. Az indokolása szerint jogi akadály hiányában a felek a szerződéses jogviszonyukra vonatkozó szerződéses rendelkezéseket több okiratban is rendezhették, és az egyedileg aláírt okiratban rendelkezhetek a külön okiratokba foglalt rendelkezéseknek a szerződésük részévé válásáról. Ebben az esetben elegendő, ha a felek kifejezik egyező akaratnyilatkozatukat a szerződésük részévé válására, ami a szerződés VIII. pontjába foglalt jognyilatkozattal megvalósult. A felperesek a mellékletek elolvasására, átvételére, mint tényre, illetve a mellékletek elfogadására vonatkozó nyilatkozata a bizonyítási terhet nem érint, a fogyasztó hátrányára nem változtat meg, ezért nem minősül a R. 1. § (1) bekezdésének j) pontja alapján tisztességtelen szerződési feltételnek.

Az elsőfokú bíróság a szerződés 2. számú, „Fizetési ütemezés” melléklete tekintetében kiemelte az egyedileg aláírt kölcsönszerződés világosnak ítélt azon rendelkezéseit, amelyek szerint azt a hitelező a hitel folyósítását követő hét munkanapon belül küldi meg az adósnak, aki egyet nem értését három munkanapon belül írásban jelezheti, ennek hiányát a hitelező jogosult elfogadásnak tekinteni. Az ÁSZF III. 13. pontja szerint a „Fizetési ütemezés” kölcsönszerződés megkötésének időpontjától későbbi időpontban való kiállításának és megküldésének az oka logikusan és szükségszerűen abban áll, hogy az abban rendezendő lényeges paraméterek a szerződéskötést követő kölcsönfolyósítás napján érvényes árfolyamhoz igazodnak. A kötelmi jog diszpozitivitása folytán nincs akadálya annak, hogy a felek a szerződéses jogviszonyukat ily módon rendezzék. Az írásbeli észrevételezés lehetőségét is tartalmazó „Fizetési ütemezés” mellékletet pedig a felperesek elismerten átvették, azzal szemben kifogásuk nem volt, a szerződésük részévé vált (Ptk. 205. §).

A felperesek alaptalanul hivatkoztak a szerződés alaki hibán alapuló semmisségére, a hitelező képviselőjében az aláírásra 2004. október 1-jén írásban meghatalmazott **Jné P. Gy.** által aláírt kölcsönszerződésük érvénytelenségére is. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 4. §-ának (1) bekezdése és 5. §-a felhívásával megállapította, hogy a Hpt. 47. §-a nem alkalmazandó, mert a hitelező nem hitelintézet, hanem pénzügyi vállalkozás volt. Érvényes szerződést a Hpt. 210. §-ának (1) és a Ptk. 217. §-ának (1) bekezdése alapján írásban, a Ptk. 219. §-ának (1) bekezdése alapján képviselő útján is köthetett (Ptk. 222. §, 223. § (1), 219. § (2) bekezdése).

Az elsőfokú bíróság indokai szerint a felperesek alaptalanul hivatkoztak a szerződés semmisségére az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás nem megfelelő tájékoztatás miatt az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés tisztességtelen voltára, ez okból a szerződés érvénytelenségére is. Kiemelte a felperesek által a szerződéskötési eljárásban aláírt „Kockázatteltáró nyilatkozat” lényeges tartalmát, amelyben a hitelező felhívta a figyelmüket a devizában nyilvántartott kölcsönök további költségeket és kockázatot jelentő, az ügyfelet kedvezőtlenül érinthető jellemzőiként arra, hogy a kamat és az árfolyamváltozások hatásaként a havi törlesztőrészek a forintkölcsönöknél gyakrabban és nagyobb mértékben, bármely irányban változhatnak. Amikor a forint gyengül, vagyis a devizáért a korábbinál több forintot kell fizetni, akkor a törlesztőrészlet növekszik.

A szerződés vagy az érintett szerződéses rendelkezés tisztességtelenségen alapuló érvénytelenségét eredményezi, ha a szerződéses rendelkezés nem világos és érthető (a TANÁCS 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről - a továbbiakban: irányelv - 5. cikk). A 6/2013. PJE és 2/2014. PJE határozatokban a deviza alapú

fogyasztói kölcsönszerződés esetén a korlátozás nélkül a fogyasztó által viselt árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás kérdésében adott elvi iránymutatás alapján a hitelező a kockázatfeltáró nyilatkozattal a Hpt. 203. §-ának (6)-(7) bekezdései szerint eleget tett a tájékoztatási kötelezettségnek. A nyilatkozat az átlagos fogyasztó számára is világos és érthető tájékoztatást tartalmaz az adós számára kockázatot jelentő, a törlesztőrészletek árfolyam alakulásától függő változásának a lehetőségéről. Nem értékelhető az, ha az adós a szerződést, illetve a tájékoztatást nem olvasta el, vagy egyes rendelkezéseit nem értette meg. A felperesek nem bizonyították az írásbeli mellett olyan konkrét, hitelt érdemlőnek tűnő tájékoztatást, amelyből - az átlagosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjével mérve - alappal gondolhatták úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós, annak nincs reális valószínűsége, vagy az bizonyos mértékben korlátozott (van egy maximuma).

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján a szerződés érvénytelen, mert nem tartalmazza az ügyleti kamatot. A felperesek által általános jelleggel hivatkozott minden egyéb költség, a késedelmes fizetés esetén a felszólító levél, telefonálás, SMS költség, monitoring díj, a kölcsönszerződés kezelésével kapcsolatban felszámolt költség nem a Hpt. 213. §-ának (1) bekezdés c) pontja szerinti szerződéssel kapcsolatos költség.

A felperesek által egyedileg aláírt szerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés e) pontjának megfelelően tartalmazza a törlesztőrészletek számát, összegét: a kölcsön futamideje 120 hónap, a havi törlesztőrészlet 27 255 forint. A szerződés részévé vált 2. számú, fizetési ütemezés melléklet pedig a törlesztési időpontokat naptári dátummal megjelölte.

Alaptalan a kereset a Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének f) pontjára alapított semmisségi ok kapcsán is. A szükséges biztosítékot a kölcsönszerződés VII. pontja a finanszírozott személygépjárműre vételi jog alapításával meghatározta. Erről a felek külön okiratba foglalt szerződésben is megállapodtak a gépjármű törzskönyv letéti őrzése és a vételi jogot biztosító elidegenítési és terhelési tilalom mellett. E biztosítékok részletszabályait pedig az ÁSZF 3. pontja és IV. fejezete tartalmazza.

Az elsőfokú bíróság indokai szerint a kölcsönszerződésben az ügyleti kamat feltüntetésének elmaradása miatt megállapított érvénytelenség jogkövetkezménye a Ptk. 237. §-ának (2) és az elszámolási törvény 37. §-ának (1) bekezdése alapján - elvi szinten egymással mellérendeltségi viszonyban konkuráló - a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánításával vonható le. Az érvénytelenség oka megszüntethető, az érvénytelen szerződés érvényessé nyilvánítható a hiányzó tartalmi elem pótlásával oly módon, hogy a bíróság az ítéletével az ügyleti kamatot a szerződés részeként rögzíti (Kúria Gfv.VII.30.078/2013.). Az elsőfokú bíróság jelentőséget tulajdonított annak, hogy a felek szerződéskötési szándéka és egyben akaratnyilatkozata kiterjedt az egyedileg aláírt szerződésben feltüntetett kölcsön, a futamidő, a havi törlesztőrészletek és a THM elfogadására. Az alperes számításokkal hitelt érdemlően és kontrollálhatóan igazolta azt, hogy a szerződés adott paramétereinek a kölcsönös elfogadása évi 6,88 % mértékű induló teljes ügyleti kamat elfogadását és az ebben való közvetett megállapodásukat teszi megállapíthatóvá. A per adatai ettől eltérő kamatra nem utalnak. Ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről rendelkeznie nem kellett.

A perköltségről 2 352 000 forint pertárgyérték alapulvételével a Pp. 78. §-ának (1) bekezdése és a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (a továbbiakban: Ükr.) 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja, 4/A. §-ának (1) bekezdése, az illetékről a Pp. 81. § (1) bekezdése és a költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban tárgyú 6/1986.(VI.26.) IM rendelet 6/1986. (VI.26.) IM rendelet (a továbbiakban: Kmr.) 13. §-ának (1)-(2) bekezdése és 14. §-a alapján rendelkezett.

A felperesek a fellebbezésükben az elsőfokú ítélet kereseti kérelmüknek megfelelő megváltoztatását, másodsorban a hatályon kívül helyezését kérték. Az indokaik szerint az uniós jog

figyelman kívül hagyásával hozott elsőfokú ítélet megalapozatlan, az elsőfokú bíróság súlyos anyagi és eljárásjogi hibát vétett. Az ÁSZF és a mellékletek nem váltak a szerződés részévé annak tükrében, hogy a fogyasztót a maga tudásszintjén kell megítélni, illetve az ÁSZF kereskedésben történt - fogyasztó által nem tudott - elhelyezésével annak megismerhetősége nem volt biztosított. Az EH2011. 2413. számú és más, közzé nem tett eseti döntésekre hivatkozással tisztességtelen szerződéses feltételnek állították az ÁSZF megismerésére a blanketta szerződés V., VIII. pontjaiban tett elismerésüket. Nem vált a szerződés részévé előzetes megbeszélés hiányában az utólag postázott fizetési ütemezés melléklet sem, a kötelező írásbeliség miatt ráutaló magatartással nem volt elfogadható. A Hpt., így a szerződés alakiságára és létrejöttére vonatkozó 47., 210. és 213. §-ai a Ptk-hoz képest lex speciális és egyben kógens, felhatalmazás hiányában eltérést nem engedő szabályozás.

A felperesek az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás semmisségét állították. A 2/2014. PJE határozat 1. pontjához fűzött indokolás kiemelésével hangsúlyozták azt, hogy konkrét, a törvényi előírásoknak megfelelő tájékoztatás hiányában számukra nem derült ki sem az, hogy nincs felső határa, sem az, hogy teljes mértékben őket terheli. A szerződés semmisségét eredményezte a kötelező tartalmi elemként a törlesztési időpont és a szükséges biztosíték hiánya is.

Az elsőfokú bíróság a szerződés fõszolgáltatását, a kamatot a felek egyezõ nyilatkozata, megállapodása hiányában nem pótolhatta, a szerződést érvényessé nem nyilváníthatta. Azt, hogy a felek között az ügyleti kamat kérdésében akarategység volt, jogellenesen állapította meg. Hivatkoztak az I. rendű felperes perbeli nyilatkozatára, miszerint „a kamatról kifejezetten volt szó, a pontos mértékére azonban nem emlékszem, úgy emlékszem 7 vagy 8 %, vagy 7 és 8 % közötti kamat hangzott el az általunk megkötött kölcsönszerződés körében, hogy annyi a kamata”. Az ítélezés alapja nem lehet az alperes számítása, miszerint az ügyleti kamat a futamidő és a havi törlesztés szorzatának valamint a kölcsönnek különbözete, illetve kiszámítható - az elsőfokú bíróság által nem vizsgált tartalmú - THM-ből is. Nem egyértelmű rendelkezésként utaltak az ÁSZF 9. és 14. pontjai szerinti ügyleti és referencia kamatra. Támadtak elsőfokú ítélet perköltségre vonatkozó rendelkezéseit is pernyertességre hivatkozással.

Arra az esetre, ha az ítélet tábla általuk nem hivatkozott érvénytelenségi okot észlel, kérték annak vizsgálatát és a szükséges következmény keresettel összhangban történő levonását. Hivatkoztak a bíróság hivatalbóli eljárását megalapozó irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére, az Európai Unió Bíróságának eseti döntéseire, az Alaptörvény M) cikkének (2) bekezdésére, 28. cikkére, a Ptk. 209/A. §-ának (2) bekezdésére, a 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pontjához fűzött indokolásra, a 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 4. a/ pontjára, az 1/2005. (VI.15.) PK. véleményre, és eseti döntésekre.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult. A fellebbezés érvei ellenében az elsőfokú bíróság helytálló jogi indokait osztotta.

A fellebbezés nem alapos.

Az elsőfokú ítélet érdemi felülvizsgálata a másodlagos fellebbezési kérelem alapossága esetén kizárt, ezért az ítélet tábla először arról foglalt állást. Megállapította, hogy a kereset érdemi elbírálásához, a releváns tényállás megállapításához szükséges adatok rendelkezésre álltak. Lényeges eljárási szabálysértés, a bizonyítási eljárás nagy terjedelmű vagy teljes megismétlésének, illetve kiegészítésének szükségessége hiányában a másodlagos fellebbezési kérelem nem vezethetett eredményre.

Az ítélet tábla a Pp. 253. §-ának (1) bekezdése alapján az ügy érdemében határozott. Az elsőfokú bíróság szerződéskötéskor hatályos jogi szabályozás alapján hozott érdemi döntésével egyetértett és nagyrészt osztotta a jogi indokolását is. Az elsőfokú ítélet helyes indokainak szükségtelen

megismétlését mellőzve a fellebbezési érvek értékelésével az indokolást csupán kiegészítette, illetve eltérő jogi álláspontja miatt az érvénytelenség jelen perben alkalmazható jogkövetkezményeit és a perköltség viselését érintően megváltoztatta.

Az ítéletábra - figyelemmel az érvénytelenség jogkövetkezményeiről nyilvánított 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. és 6., illetve a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről hozott 6/2013. Polgári jogegységi határozat [a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről] III. 4. pontjában kifejtettekre - nem értett egyet azzal, hogy a perbeli, teljesítéssel megszűnt szerződés érvénytelensége esetén a szerződés érvényessé vagy a hatályossá nyilvánítása egyaránt alkalmazható jogkövetkezmény.

A szerződés hatályossá nyilvánítását a felperesek csak nem orvosolható érvénytelenség esetén kérhették, azonban a keresetindítást követő elszámolás eredményeként megszűnt szerződés hatályossá nyilvánítását már az esetben sem a következők miatt:

A bíróság hatályossá nyilvánítás esetén az érvénytelenség okát nem orvosolja, ebből következően a nem orvosolható érvénytelenség jogkövetkezménye csak a hatályossá nyilvánítás lehet. A Ptk. 237. §-ának (2) bekezdése szerint a hatályossá nyilvánítás a határozathozatalig történik, a szerződés a határozathozatal időpontját követően nem vált ki joghatást, a szerződés a határozathozattal, annak időpontjában szűnik meg. Ezért határozathozatalig hatályossá nyilvánítani a korábban megszűnt szerződést nem lehet. A hatályossá nyilvánítás a még fennálló érvénytelen szerződésen alapuló jogviszonyt végleg felszámoló érvénytelenségi jogkövetkezmény. A felek ítélethozatalig történt egyenértékű teljesítése elismerésének a jogalapját teremti meg, a bíróság konstitutív hatályú (jogalakító) döntése a szerződés alapján az ítélethozatalig teljesített egyenértékű szolgáltatásokat nem érinti. A felek helyzetének a jövőre nézve, ex nunc hatályú rendezése lényegében a jogalap nélküli gazdagodás szabályaihoz hasonló elszámolást, pénzbeli megtérítésére kötelezést jelent. Ennek következményeként egy összegben esedékessé válik

- tartozatlan fizetesként: a szerződéses szolgáltatások értékegyensúlyát felborító, a fogyasztó fizetési kötelezettségére kiható érvénytelenségi ok miatt a határozathozatalt megelőzően tartozatlanul teljesített szolgáltatás visszatérítése késedelmi kamattal

- a még hátralékos, a fogyasztó késedelme miatt keletkezett tartozás késedelmi kamattal együtt

- a jövőben, a határozathozataltól a szerződés lejártáig esedékes tartozás a jogalap nélküli gazdagodás szabályaihoz hasonló elszámolás mellett azzal, hogy az érvénytelen szerződés csak a határozathozatalig terjedő időre korlátozott hatályossága (a szerződés határozathozattal való felszámolása, megszüntetése) miatt a határozathozatalt követő időre ügyleti kamat és díj nem számítható fel.

Szemben a hatályossá nyilvánítással, a bíróság érvényessé nyilvánítás esetén az érvénytelenség okát ex tunc, azaz a szerződéskötés időpontjára visszaható hatállyal orvosolja. A szerződést úgy kell tekinteni és teljesíteni, mintha a bíróság jogalakító döntésével (és nem a Ptk. 241. §-a alapján) módosított, az ítéletben foglalt tartalommal érvényesen jött volna létre. Az érvényessé nyilvánítás célja a szerződés teljes érvénytelenségét eredményező érvénytelenségi ok kiküszöbölésével a szerződés elismerése és amennyiben a szerződés bármely okból még nem szűnt volna meg, a jövőre nézve a szerződéses jogviszony fenntartása.

A fentiekből következően és az elszámolási törvény 37. §-ának (1) bekezdése alapján a felek megszűnt szerződése teljes érvénytelenségének a jogkövetkezményeként az elsőfokú bíróság csak az érvényessé nyilvánítást alkalmazhatta.

Egyetértett az ítéletábra az elsőfokú bírósággal abban a kérdésben, hogy a szerződés V. és VIII. pontja, az abba foglalt, a felpereseknek az ÁSZF megismerésére, elfogadására vonatkozó nyilatkozatának a tartalma miatt a szerződés nem tisztességtelen, így ez okból nem érvénytelen.

A fellebbezésben hivatkozott, a Legfelsőbb Bíróság BH2010. 46. és EBH2009. 2056. szám alatt közzétett eseti döntésében kifejtettek a perbeli esetre nem alkalmazhatóak. Ott az ÁSZF megismerésére vonatkozó fogyasztói nyilatkozatot az ÁSZF tartalmazta. Ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság EBH2011. 2413. szám alatt közzétett eseti döntése szerint nem összeegyeztethetetlen az ÁSZF megismerésére, elfogadására vonatkozó nyilatkozat rendeltetésével, ha azt a felek által aláírt a blankettaszerződés tartalmazza, ezért a szerződés ezt rögzítő pontja tekintetében az érvénytelenség megállapítását mellőzte.

Az elsőfokú bíróság által helyesen felhívott és alkalmazott (BH2013. 128.) Ptk. 205/B. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a Pp. 196. §-ának (1) bekezdése alapján a szerződésben rögzített tény a megismerésre és a nyilatkozat az elfogadásra ahhoz volt szükséges és egyben elégséges, hogy az általános szerződési feltétel - ilyenként - a szerződés részévé váljon. A fogyasztói nyilatkozat szerződésbe foglalása a hitelező számára a legcélszerűbb bizonyítási mód.

A perbeli esetben a hitelező által is használt blanketta-szerződés - szemben a fogyasztói kölcsönszerződés esetén a Hpt. által szabályozott általános szerződési feltétellel - nem anyagi jogi fogalom, bárki bármilyen típusú szerződésre szabadon alkalmazhatja, változtathatja és egyedileg módosíthatja. Szerződéskötési technika, formai megoldás, amikor a még személytelenül megfogalmazott, előre elkészített sablon szöveget az adott szerződés egyedi, sajátos feltételeivel és adataival ki kell egészíteni. Azonban a blanketta-szerződés esetén az egyedi megtárgyalás hiányát az irányelv 3. cikkének (2) bekezdése és a fogyasztói szerződés érvényességével kapcsolatos egyes kérdésekről nyilvánított 2/2011. PK vélemény 2. pontja szerint vélelmezni kell (EBH2011. 2413.).

Ugyanakkor a hivatkozott okból, azaz mint a R. 1. § (1) bekezdésének j) pontjában ún. fekete listába tartozóként, és a R. értelmezésénél irányadó irányelv mellékletének az 1. q) pontjában nevesített tisztességtelen szerződési feltétel nem lehet érvénytelen, mert nem fordítja meg, azaz a fogyasztó hátrányára nem változtatja meg a bizonyítási terhet. A szerződésből eredő jogait és kötelezettségeiket nem állapítja meg a hátrányukra, a szerződésből fakadó jogosultságok és kötelezettségek egyensúlyát a hátrányukra nem bontja meg, a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben a kárukra jelentős egyenlőtlenséget nem idéz elő (irányelv 3. cikk (1) bekezdés, Ptk. 209. § (1) bekezdés, 2/2011. PK vélemény 3. pont). Az irányelv tükrében a felperesek ÁSZF megismerésére, elfogadására, átvételére vonatkozó szerződésben rögzített egyoldalú nyilatkozatához nem fűzhető az a hatás, hogy kizárja vagy gátolja a fogyasztói jogaik érvényesítését. Azt, hogy a Ptk. 205/B. §-ának (1) bekezdése alapján az általános szerződési feltétel a szerződés részévé vált, az alkalmazójának kellett a perben bizonyítania, amelynek az alperes az elsőfokú bíróság helytálló indokai szerint a felek nyilatkozatának az értékelése nélkül is eleget tett.

A felperesek az aláírt szerződésük V. és VIII. pontját annak tisztességtelenségét állítva, alaptalanul támadták, egyéb érvénytelenségi okra pedig nem hivatkoztak, ilyet az ítéletábra sem észlelt.

A felperesek szabadon döntöttek úgy, hogy aláírják az okiratot. A nyilatkozat tartalma szerint a felperesek részéről a szerződés aláírását megelőzte az ÁSZF megismerése, átvétele, azaz a feltétel alkalmazója a feltételeket rendelkezésükre bocsátotta. E nyilatkozatukat nem támadták meg, az abban szereplő iratok - általuk állítottan elmaradt - átadását sem követelték. Ugyanakkor a másik szerződő fél számára egyértelműen felismerhető, beleegyező szerződéses akaratot jelentő ráutaló magatartásként a kölcsönt igénybe vették, annak visszafizetése érdekében szerződésszerű magatartást tanúsítottak, az alperesnek a létrejött szerződéses tartalom szerinti elszámolását sem tették vitássá. Ha a jogügylet tartalmát nem csupán maga a szerződés tartalmazza, akkor az azáltal válik a részévé, ha utal rá, mint mellékletre, vagy hozzá van fűzve. Mindebből az is következik, hogy a szerződés lényegében a lényeges részét tartalmazó mellékletek aláírásával, vagy a felek által más módon történő elfogadásával létre jön.

Az elsőfokú bíróság tehát jogszabálysértés nélkül állapította meg tehát azt, hogy az ÁSZF és a mellékletek a szerződés részévé váltak.

Az árfolyam kockázatot feltáró nyilatkozat kapcsán a fellebbezés a törvényi előírásoknak megfelelő tájékoztatás hiányát is alaptalanul állította.

A Hpt. 203. §-ának (6) bekezdése és a (7) bekezdésének a) pontja alapján a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, a kockázatfeltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kell a devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztő részletre. A 2004. évi LXXXIV. törvény e rendelkezést megállapító 30. §-ához fűzött, az Alaptörvény 28. cikke alapján a bíróságok jogalkalmazása során a jogszabályok szövegének értelmezésekor elsőbbséget élvező jogalkotói indokolás szerint a külön kockázatfeltáró nyilatkozatban a fogyasztók figyelmét felhívni arra kell, hogy a devizahitel az árfolyam változása esetén jelentős kockázatot is rejt magában, a törlesztő részletek megemelkedhetnek. A nyilatkozatnak az elsőfokú bíróság által az ítéletének az indokolásában kiemelt, a kereset elbírálása szempontjából releváns tartalma e törvényi követelményeknek megfelel. Az elsőfokú bíróságnak ebben a kérdésben kifejtett indokolása összhangban van a 2/2014. PJE határozat 1. pontjával, és az annak értelmezése kapcsán Civilisztikai Kollégiumvezetők 2015. november 9-10. napján tartott Országos Értekezletén kialakított, a Kúriai Döntések (BH) 2016/1. száma Fórum rovatában a bírói gyakorlat számára útmutatóként közzétett álláspontjával.

Az alperes bizonyította a szerződéses főszolgáltatás körébe tartozó árfolyamkockázatra vonatkozó egyedi tájékoztatás megtörténtét és megfelelő tartalmát. Azt pedig a felperesek nem bizonyították, hogy kaptak és olyan tartalommal kiegészítő tájékoztatást, amelyre tekintettel alappal gondolhatták úgy, hogy az általuk a törlesztőrészlet változásával egyértelműen viselendő árfolyamkockázatnak nincs reális valószínűsége vagy korlátozott. A 2/2014. Polgári jogegységi határozat indokolás III. 1. pontjában kifejtettek szerint a nem megfelelő tájékoztatás tényét és azt, hogy ennek következtében a szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése számára nem volt világos és érthető, a fogyasztónak kell bizonyítania. A felperesek pedig a perbeli nyilatkozatuk szerint azt megértették.

Az ítéletábra itt tér ki a fellebbezés kapcsán arra, hogy a perben a fogyasztó alatt nem a felperesek értendők, hanem az „általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó” (2/2014. PJE határozat, Európai Unió Bírósága C-26/13. számú ítélet 74. pont).

Megjegyzzi az ítéletábra, hogy a 6/2013. Polgári jogegységi határozat III. 3. pontjában kifejtettek értelmében a tájékoztatási kötelezettség megsértéséhez (nem, vagy nem a jogszabályoknak megfelelő teljesítéséhez) sem a Ptk., sem a Hpt. nem fűzi a semmisség jogkövetkezményét, így a szerződés emiatt nem jogszabályba ütköző.

A fellebbezés konszenzus hiányára hivatkozással támadta azt az ítéleti rendelkezést is, amellyel az elsőfokú bíróság évi 6,88 % ügyleti kamat megállapításával a szerződést érvényessé nyilvánította.

Az ügyleti kamat kikötésének a hiánya esetén a szerződés létrejön ugyan, de a Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c) pontja, illetve a Ptk. 217. §-ának (1) és a 218. §-ának (1) bekezdése alapján is teljes egészében érvénytelen. A Ptk. 205. §-ának (2) bekezdése szerint azonban nem kell a feleknek megállapodniuk olyan kérdésekben, amelyeket jogszabály rendez. A Ptk. 232. §-ának (1) bekezdése értelmében a szerződéses kapcsolatokban - ha jogszabály kivételt nem tesz - kamat jár; a törvényes kamat mértékét a Ptk. diszpozitív (szerződést-pótló) 232. §-ának (3) bekezdése meghatározza. Az érvénytelenség oka tehát kiküszöbölhető. A bíróság a szerződést a megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal ezért érvényessé nyilváníthatja akként, hogy a kamat mértékét a felek e körben szóban vagy ráutaló magatartással megkötött és teljesített megállapodása, ennek hiányában a Ptk. 232. §-ának (3) bekezdése alapján, megállapítja.

Az elsőfokú bíróság az ügyleti kamat, mint a kölcsönszerződés lényeges elemének a szerződés érvénytelenségét eredményező hiánya jogkövetkezményeként az érvényessé nyilvánítást helyesen alkalmazta. A felek alaki okból érvénytelen, de létező - e körben szóban és ráutaló magatartással is megkötött - megállapodása alapján jogszabálysértés nélkül rögzítette ítéletével a szerződésben az ügyleti kamatot, amely a felek között elszámolást nem tett szükségessé.

Az ítélet tábla kiemeli a per adatai közül a felpereseknek a Pp. 206. §-ának (1) bekezdése alapján a tényállás megállapításának alapjául szolgáló személyes nyilatkozatait (5. 9. 22. sorszámu jegyzőkönyv): a szerződéskötést megelőző keltezéssel kapták írásban az eltérő futamidő mellett számított törlesztőrészlet mértékét tartalmazó tájékoztatót, illetve az I. rendű felperes által alá írt leghosszabb, a szerződésben is rögzített 120 hónap futamidőre a hitel, a teljes kamat, a THM, a tőke és a kamatrészre megbontott törlesztőrészletet tartalmazó ajánlatot. Az első alkalommal megbeszélték a vételár finanszírozásához szükséges hitelt, annak devizanemét, a futamidejét, a törlesztőrészlet összegét, a kamat mértékét. Azt a felperesek sem vitatták, hogy részükről a szerződés teljesítése és az elszámolási törvény alapján az alperes általuk nem vitatott elszámolása évi 6,88 % ügyleti kamat alkalmazása mellett történt. Az elsőfokú bíróság az ügyleti kamatot ezzel egyezően, az I. rendű felperes fellebbezésben is hivatkozott nyilatkozatában megjelölt mértékétől alacsonyabban állapította meg.

A felek szerződési akarata tehát a bíróság által megállapítható volt, az érvényessé nyilvánítás során nem annak pótlása történt.

A fellebbezés érvei kapcsán utal arra is az ítélet tábla, hogy a referencia-kamatláb és az ügyleti kamat nem azonos. Az ügyleti kamat fogalmát az ÁSZF III.14. pontja (Hpt. 209. § c) pont) tartalmazza, amely az ÁSZF 21. b) pontja szerint egyoldalúan - tisztességtelenül - volt módosítható, és az elszámolással rendezést nyert. A referencia-kamatláb fogalmát az ÁSZF III.9. adja meg. A finanszírozás devizaneme szerinti referencia-kamatláb változását - az ÁSZF 11. pontja szerint változó kamatozású kölcsönre kötött - szerződés VI. pontja a törlesztőrészlet ÁSZF 20-22. pontjai szerinti, konkrétan a 21. a) pont szerinti módosulását eredményező tényezőként jelöli meg. A 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 7. pontjához fűzött indokolás szerint változó kamatozású kölcsönszerződés esetén a kamatszint módosulása a meghatározott referencia kamat változásával automatikusan megy végbe (értékmegtartó klauzula).

A felperesek fellebbezési kérelme tartalma szerint érintette az elsőfokú ítélet alaki hibán alapuló, illetve a Hpt. 213. § (1) bekezdés c), e) és f) pontjára alapított semmisségen alapuló kereseti kérelmet elutasító rendelkezését is. Az elsőfokú ítélet kiegészítésre nem szoruló indokolását az ítélet tábla osztotta. Az elsőfokú bíróság alakiság kapcsán kifejtett indokai megfelel az EBD2016. P.2. szám alatt a Kúriai Határozatokban közzétett elvi döntésnek. Ha pedig a szerződés nem rendelkezik biztosítékról, ez csak annyit jelent, hogy a felek erről nem állapodtak meg. Nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely a kölcsönszerződés esetén kötelezővé tenné a biztosíték kikötését, annak hiánya nem eredményezheti a szerződés érvénytelenségét.

A szerződés hivatalbóli teljes felülvizsgálatára irányuló fellebbezési kérelem kapcsán az ítélet tábla a következőkre mutat rá:

A fogyasztói érdekvédelem eljárásjogi aspektusa, hogy a tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége tárgyában indított perekben a fél számára a jogi képviselő kötelező. A professzionális perbeli képviselő azt a célt hivatott szolgálni, hogy a fogyasztó fél által érvénytelenségi keresettel támadott szerződés kapcsán, az abból eredő jogait és kötelezettségeit a hátrányára megállapító, a szerződésből fakadó jogosultságok és kötelezettségek egyensúlyát a hátrányára megbontó valamennyi szerződéses feltétellel kapcsolatos igénye a bíróság által egy perben érdemben elbírálható legyen.

A másodfokú bíróság a Pp. 253. §-ának (1)-(3) bekezdései alapján az ügy érdemében a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között dönt. Azt bírálja el, hogy az elsőfokú bíróság a perbe vitt igényről az arra vonatkozó anyagi jogszabályok alapján megalapozottan döntött-e, avagy sem. Hivatalból észlelnie a rendelkezésre álló bizonyítási anyag, köztudomású tények vagy saját hivatalos tudomása alapján tényként megállapítható, nyilvánvaló semmisséget kell (2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 4. a) pont). A bíróságnak az uniós jog alapján is csak azokat a felperes által nem hivatkozott szerződéses rendelkezéseket kell vizsgálnia, amelyek a kérelem vagy ellenkérelem elbírálásához szükséges rendelkezések értelmezéséhez elengedhetetlenek, vagy azok alkalmazását befolyásolják. Az uniós jog sem teszi a nemzeti bíróság feladatává az érvénytelenségi perekben a szerződés(ek) hivatalbóli teljes felülvizsgálatát annak megállapítása érdekében, hogy az nem tartalmaz-e a fogyasztó fél által nem hivatkozott tisztességtelen rendelkezést. Az Európai Unió Bíróságának esetjoga csak meghatározott speciális eljárásjogi helyzetekben, jellemzően a tisztességtelen illetékességi vagy választottbírói kikötés, a fogyasztót az igénye érvényesítésétől megfosztó szerződéses feltételek és a fogyasztó alperesi pozíciója esetén teszi kötelezővé a tagállami bíróság számára a fogyasztó által nem sérelmezett szerződési feltételek tisztességtelenségének vizsgálatát.

Az ítéletábra a fentiek szem előtt tartásával a szerződés kapcsán a felperesek által nem hivatkozott érvénytelenségi okot nem észlelt.

Annyiban alapos a felpereseknek az elsőfokú ítélet perköltség viseléséről rendelkező részét érintő fellebbezése, hogy arról dönteni vagy a Pp. 78. §-ának (1) vagy a Pp. 81. §-ának (1) bekezdése alapján lehetett.

Ha a felperes a szerződés érvénytelenségére hivatkozással az elszámolási törvény 37. §-ának (1) bekezdésében megjelölt valamely érvénytelenségi jogkövetkezmény alkalmazását kéri, a keresete szükségképpen marasztalásra irányul. Annak jogcíméről szolgál a szerződés érvénytelenségének a megállapítása. Ennek megfelelően a pertárgy értéke a Pp. 24. §-ának (1) bekezdése alapján a keresetben megjelölt marasztalási összeg. A felperesek marasztalási keresete nem vezetett eredményre, a Pp. 78. §-ának (1) bekezdése alapján viselik a pernyertes alperes perköltségét, az illetéket és állam által előlegezett költséget pedig a Kmr. 13. §-ának (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli. Az ügyvédi munkadíj megállapítása alapjául szolgáló érték 1 423 972 forint, az ítéletábra által megállapított munkadíj az Ükr. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja és a részben eredményesen hivatkozott érvénytelenségi okokra figyelemmel a (6) bekezdése alapján 60 000 forint, 4/A. §-ának (1) bekezdése alapján 16 200 forint általános forgalmi adó felszámításával 76 200 forint.

Az ítéletábra az elsőfokú bíróság ítéletét a fentieknek megfelelően a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta, egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

A másodfokú eljárásban is pereszes felperesek a Pp. 78. §-ának (1) bekezdése alapján viselik az alperes fellebbezési költségét, amely 1 423 972 forint fellebbezett érték alapulvételével az Ükr. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja és (5) bekezdése alapján 35 600 forint, 4/A. §-ának (1) bekezdése alapján 9 600 forint általános forgalmi adó felszámításával 45 200 forint. A Kmr. 13. §-ának (1) bekezdése és 14. §-a alapján a fellebbezési illetéket az állam viseli.

D e b r e c e n, 2016. április 28.

Dr. Csiki Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Kocsis Ottilia s.k. előadó bíró, Dr. Veszprémy Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő